TURYZM POLSKI

NR 6 • CZERWIEC • 1938 • ROK I.

Elementy planowej gospodarki turystycznej w Karpatach.

Karpaty Polskie są jednym z głównych terenów turystycznych i uzdrowiskowych w naszym kraju. Planowa akcja, mająca na celu wartość terenów karpackich odpowiednio podnieść i dla dobra regionów górskich oraz ekonomii narodowej odpowiednio wykorzystać — nasuwała się od wielu lat. Już przed wojną rozpoczęto opracowywać plan rozwojowy — na razie dla niektórych okolic (tzw. „pierwsza ankieta zakopiańska", zwołana z inicjatywy starostwa powiatowego w Nowym Targu w 1912 r. w Zakopanem), potem dla większych regionów. W listopadzie 1919 r. oraz w marcu 1929 r. odbyły się II i III ankieta w sprawach Tatr, rozwoju Zakopanego i Podhala. W następnym roku podobna ankieta objęła zagadnienia Karpat Wschodnich i potrzeby rozwojowe oraz inwestycyjne tamtejszych letnisk, zdrojowisk oraz ośrodków turystyki i sportów zimowych. Ankiety te, organizowane z inicjatywy i przy współudziale Ministerstwa Robót Publicznych, gromadziły w dyskusji i przy układaniu tez i postulatów najtęższe i najbardziej fachowe głowy specjalistów z różnych dziedzin, pracujących w zakresie zainteresowań górskich z danego regionu albo działających bezpośrednio w terenie.

Dawno już Polskie Towarzystwo Tatrzańskie wyszło z poza zainteresowań czysto tatrzańskich oraz czarnohorskich i swoim planem inwestycyjnym (schroniska, szlaki, propaganda, akcja wydawnicza i tp.) objęło całe Karpaty Polskie wraz z Podkarpaciem. Również inne organizacje społeczne jak Związek Harcerstwa Polskiego, kluby zrzeszone w Pol. Zw. Narciarskim i in. prowadziły swoją akcję w obszarze Karpat. Sprawami terenów górskich począł się coraz silniej interesować Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i P. W. Sprawy turystyczne w Karpatach pragnął regulować świeżo utworzony Wydział Turystyki Ministerstwa Komunikacji. Powstała konieczność skoordynowania akcji inwestycyjnej, jej wytycznych i nadania jej realnych ram.

W ten sposób dojrzała myśl powołania do życia dorocznych zjazdów, poświęconych potrzebom i postulatom rozwoju całego pasa karpackiego z punktu widzenia turystyki, komunikacji, zdrojownictwa i urządzeń letniskowych. Pierwszą tego rodzaju konferencję zwołał w 1933 r. Państwowy Urząd Wychow. Fizycznego i P. W. w Warszawie, drugi Kar-

packi Zjazd Turystyczny odbył się w czerwcu 1934 r. w Jaremczu z inicjatywy Ministerstwa Komunikacji, następne — z ramienia tegoż Ministerstwa — w maju 1935 r. w Wiśle i w czerwcu 1936 r. w Krynicy. W następnych latach zjazdy nie odbyły się, jednak zapowiedziano ich zwoływanie co parę lat, w wypadku powstania istotnych warunków dyskutowania nad potrzebami bądź to zmiany ustalonego na kilka lat programu rozwoju Karpat, bądź też powstania nowego typu zagadnień, dotychczas dostatecznie nieoświetlonych. Cztery zjazdy karpackie ujęły wszystkie zagadnienia turystyki karpackiej w pewien logicznie ułożony program, oparty o bezpośrednie potrzeby terenowe na wytycznych opracowanych przez grono fachowców, mających najwięcej do powiedzenia w dziedzinie ustalenia kierunku rozwojowego Karpat i Podkarpacia.

Plan opracowany na powyższych zjazdach obejmuje właściwie wszystkie elementy gospodarki turystycznej w Karpatach. Jest on uzupełniany, stale poprawiany i dopełniany, a to drogą współpracy towarzystw społecznych, organów samorządu gospodarczego, stowarzyszeń regionalnych oraz organizacyj turystycznych (Polskie Towarzystwo Tatrzańskie, Pol. Związek Narciarski), zrzeszonych w akcji Związku Ziem Górskich, który prowadzi działalność w zakresie rozwoju kulturalnego i gospodarczego krain karpackich. W działalności tej poczesne miejsce zajmują zagadnienia komunikacyjne, mające kapitalne znaczenie dla sprawy rozwoju poszczególnych okolic Karpat.

Założywszy, że odpowiednio prowadzona propaganda gór i pieczołowicie przestrzegana przez właściwe czynniki polityka ułatwiania szerokim rzeszom społeczeństwa dostępu i dojazdu do terenów karpackich (polityka taryfowa, zniżki indywidualne i grupowe, przejazdy na kursy i obozy, akcja wczasów pracowniczych i td.) spełniają właściwie swe zadanie — pozostają do rozpatrzenia trzy następujące zagadnienia 1) komunikacja (sieć kolejowa, właściwe połączenia pociągów i autobusów, sieć szos i dróg dojazdowych), 2) sieć punktów noclegowych i odżywczych (schroniska, stacje turystyczne i noclegowe, schrony, gospody, bufety turystyczne i tp.), 3) sieć szlaków turystycznych przystosowanych do ruchu letniego i narciarskiego.

Każde z podanych zagadnień posiada różne aspekty, zależnie od tego, czy większy nacisk położy się na turystykę masową czy indywidualną, na turystykę dorosłych czy młodzieży, na turystykę raidową czy krajoznawczą lub taternicką.

Na zjazdach karpackich wszystkie te aspekty były brane pod uwagę. Olbrzymi materiał, przepracowany w ciągu ostatnich lat na zjazdach, konferencjach, komisjach różnych ciał, urzędów i organizacyj dał podstawę do uszeregowania hierarchii potrzeb dla poszczególnych regionów Akcja jest prowadzona wedle wskazań, które głęboko wryły się w prze-

konania wszystkich kompetentnych czynników i stanowią naogół dzisiaj część ich oficjalnego programu działalności. Plan sieci punktów noclegowych opracowany jest na podstawie wniosków Pol. Tow. Tatrzańskiego (z drobnymi jedynie korekturami, i plan ten pomału w ciągu lat wprowadza się konsekwentnie w życie. To samo dotyczy na ogół i szlaków turystycznych. W obu działach przybyły uzupełnienia ze strony Pol. Zw. Narciarskiego a w dziale ośrodków turystycznych — również ze strony Ligi Popierania Turystyki.

W sprawach kolejowych przedsezonowe konferencje władz kolejowych z organizacjami społecznymi doprowadzają do coraz większego ulepszania połączeń kolejowych.

Sprawami drogowymi zajął się Związek Ziem Górskich i obecnie przy pomocy Biur Planowania Regionalnego prowadzi energiczną akcję właściwego, a tak niezbędnego, nasycania ziem karpackich drogami jezdnymi.

Schroniska budowane były dawniej nieco bezładnie, lecz jednak według zachodzącej istotnie potrzeby, podyktowanej wzmożeniem się w danej okolicy ruchu turystów. Następnie PTT, a także niektóre kluby narciarskie poczęły prowadzić politykę kierowania w pewne strony Karpat ruchu turystycznego przez propagandę tych okolic i umożliwianie w nich pobytu drogą budowy schronisk. W ten sposób stworzono nowe ośrodki turystyki, za którymi niejednokrotnie podążył również ruch letniskowy (np. Zwardoń). W 1935 r. na III Karpackim zjeździe turystycznym w Wiśle dzięki uzgodnieniu wszyskich w tej dziedzinie postulatów Pol. Tow. Tatrzańskiego i Pol. Związku Narciarskiego z dążeniami Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i P. W. oraz Wydziału Turystyki Min. Komunikacji, wypracowano plan inwestycyj schroniskowych w Karpatach. Plan ten zajął się nietylko rozmieszczeniem obiektów, lecz ustalił także kolejność ich budowy oraz kategorie budynku pod względem jego rozmiarów i charakteru (pojemność, typ: schronisko bazowe w dolinie, lub w punkcie wyjściowym, schronisko I lub II kategorii pod względem komfortu, schron strzeżony). Typy wzorcowe schronisk opracował PUWF. i PW. w porozumieniu z organizacjami turystycznymi.

Mimo bardzo drobnych odchyleń, uchwalony w Wiśle program pozostał wytyczną dla wszystkich gospodarujących w Karpatach i jest wykonywany etapami. Przykładem wykonywania planu jest zbudowanie przez P. T. T. w ciągu ostatnich lat schronisk na W. Raczy, na Przegibku, na Policy, na Przehybie, urządzenie stacyj turystycznych we wschodniej części Gorców i w Beskidzie Środkowym, budowa schronisk na Turbaczu, pod Doboszanką i w Burkucie, oddanie do użytku schronisk na przełęczy Wyszkowskiej, na Ruszczynie, w Mołodzie, na Skupowej, na Babie Ludowej, w Popadyńcu, na Bałtagule i na Prełucznym.

Obecnie pozostało niewiele już uzupełnień w sieci schronisk, natomiast przeważna część pracy winna być skierowana na ich rozbudowę, modernizację, adaptację dla wzrastającego wciąż ruchu. Tym więcej, że poza P. T. T. również inne organizacje idealną sieć schronisk powoli zapełniają, szczególnie w Karpatach Wschodnich, gdzie obok schronisk PTT. stoją schroniska Przemyskiego Tow. Narciarzy, Sekcji Narciarskiej Akad. Zw. Sportowego, Związku Harcerstwa Polskiego, Karpackiego Tow. Narciarzy, Ligi Popierania Turystyki i in. W dalszej przyszłości jako najważniejszymi inwestycjami są odpowiednie nowe schroniska na Babiej Górze, w Pieninach, przy Morskim Oku w Tatrach, na Zaroślaku pod Howerlą w miejsce obecnych, przestarzałych i niespełniających odpowiednio swej roli, oraz wykończenie budowy schronisk na Turbaczu, Przehybie, w dolinie Pięciu Stawów Polskich, pod Doboszanką, w Burkucie. Jeżeli uzupełni się nadto dostatecznie sieć stacyj turystycznych i noclegowych, znakomicie spełniających swą rolę, to ten element gospodarki turystycznej w Karpatach będzie na szereg lat wypełniony.

Potrzebne są studia na polu odpowiedniego kierowania polityką cen w schroniskach, sposobu zarządzania nimi, udostępniania ich jak najszerszym rzeszom i td. Wiąże się z tym także sprawa schronisk prywatnych. W tej dziedzinie panowała na wszystkich zjazdach i obradach jednomyślność, że osobom prywatnym należy pozwalać w jak najszerszej mierze utrzymywać punkty noclegowe i gospody u podnóża gór t. j. w miejscowościach podgórskich, ośrodkach ruchu turystycznego i narciarskiego, natomiast niewskazane jest z całego szeregu przyczyn budowanie przez jednostki schronisk w samym obrębie gór. W górach gospodarują właściwiej i racjonalniej towarzystwa turystyczne, mające rutynę w tym dziale pracy i biorące odpowiedzialność moralną za stosowne gospodarowanie.

Element drugi, t. j. szlaki turystyczne od zjazdu w Wiśle uzyskały poważną pomoc w postaci oficjalnej „Instrukcji“, według której winny być i naogół są one utrzymywane, zakładane i uzupełniane. Sieć ich obecnie wzrasta już co roku bardzo nieznaczne, gdyż podnoszą się coraz częściej głosy nie bez uzasadnienia, że Karpaty są już nazbyt barwnymi znakami pomalowane, i że w wypadku dalszego rozwoju sieci szlaków trzeba będzie przystąpić do kasowania niektórych. W każdym razie sytuacja obecna wymaga niewielkich poprawek, natomiast przeważna część wysiłków organizacyj turystycznych (przede wszystkim Pol. Tow. Tatrzańskiego, które utrzymywało w 1937 r. ponad 4300 km znakowanych szlaków) będzie musiała być skierowana na odpowiednią konserwację sieci oraz na lepsze przystosowanie jej do potrzeb turystyki zimowej. Dodać należy, że w ostatnich latach osiągnięto ostateczne rozgraniczenie terenów znakowania na obszarze Beskidów Zachodnich, gdzie obok

P. T. T. znakowało Tow. Beskiden-Verein. Podobnie przeprowadzono takie samo uzgodnienie w masywie Czarnohory pomiędzy P. T. T. a Karpackim Tow. Narciarzy i Harcerstwem.

Z dziedziny komunikacji, ważną jest sprawa radia, sieci telefonicznej i pocztowej. Tu planowo — według hierarchii potrzeb, o której parokrotnie już wspominaliśmy — łączy się poszczególne schroniska siecią telefoniczną, dzięki przychylnemu dla tej sprawy stanowisku Ministerstwa Poczt i Telegrafów. W silniej frekwentowanych schroniskach zakładane są pośrednictwa pocztowo-telekomunikacyjne. Natomiast sprawa stacji radiowych w schroniskach oddalonych, położonych wysoko i pozbawionych połączenia telefonicznego siecią drutową na słupach ze względu na motywy ochrony krajobrazu (np. w dolinie Pięciu Stawów Polskich), nie wyszła dotychczas ze stanu prób, badań i studiów. Akcja ta, oparta o podobne wzory w górach Europy Zachodniej ma ogromne znaczenie przede wszystkiem dla ratownictwa górskiego.

Nie da się zaprzeczyć istnienia jednego jeszcze elementu ważnego w gospodarce turystycznej w Karpatach, to jest ochrony przyrody i krajobrazu gór. W ciągu ostatniego dziesięciolecia zostały niewątpliwie uzyskane w tej dziedzinie wielkie osiągnięcia (utworzenie Parku Narodowego w Pieninach, rezerwatów na Baraniej Górze, na Babiej Górze, w Czarnohorze, wielu drobniejszych w Beskidach Zachodnich i Środkowym, na Pogórzu i w Karpatach Wschodnich).

Postulaty ochrony przyrody dlatego wymieniamy wśród elementów gospodarki turystycznej, że winny być one za takie i u nas uznane w całej pełni, zgodnie ze światową opinią kulturalną, że ochroniony odpowiednio krajobraz i przyroda gór są główną podstawą istnienia turystyki górskiej. W górach gdzie piękno pierwotne zostało zniszczone, przyroda skażona, a krajobraz uległ odkształceniom przez zbyt daleko idące rozwinięcie się przemysłu turystycznego — tam, po pewnym okresie, ruch turystyczny pomału zaczyna słabnąć. Dlatego też ochrona wartości krajobrazowych i przyrodniczych naszych gór idzie przeważnie równolegle z rozwojem gospodarki turystycznej, a ochrona przyrody i turystyka nigdzie, więc i w Polsce, nie mogą być uznane za czynniki sprzeczne ze sobą. Przeciwnie i u nas okazują się one znakomitymi sprzymierzeńcami (np. Pieniny).

Nie bez znaczenia będzie sprawa ustalenia miejscowości w Karpatach, które w myśl wskazań licznych konferencyj, zjazdów i narad mają spełniać rolę baz i centrów turystycznych, letnisk, zimowisk i uzdrowisk. Sieć tych miejscowości ustala ostatecznie Ministerstwo Komunikacji (polityka taryfowa), z jednej strony ze Związkiem Uzdrowisk Polskich, z drugiej z międzykomunalnymi Związkami Letniskowymi oraz z Ligą Popierania Turystyki, Związkiem Ziem Górskich.

W sprawie tej, a wszczególności przy ustalaniu potrzeb inwestycyjnych, ich kolejności itp., nastaje coraz bardziej pochwały godny porządek i ład.

Tezy i wytyczne, które z wielkim trudem i z naprawdę dużym nakładem pracy wypracowano i rozpoczęto wprowadzać w życie, nie mogą być załamane. Jest pożądane ze wszech miar, aby akcja planowa, która trwa i rozwija się normalnie, prowadzona była nadal we wszystkich działach wyżej wspomnianych. Jedynie logiczny program w stosunku do całości zagadnień karpackich a więc także do kwestyj turystyki, jest gwarancją wzniesienia na wyższy poziom rozwojowy regionów karpackich. Nie można przy tym zapominać, że Karpaty są par excellence i w pierwszej linii ziemią turystyki i letnisk, krajem zdrojowisk, uzdrowisk, sportów zimowych i obozów wypoczynkowych. Dla dobra Karpat i Podkarpacia należy baczyć, żeby ten dział ich życia rozwijał się pomyślnie w ramach planowej akcji ogólnego programu rozwoju Karpat.

Mgr Witold Mileski

Les qualités touristiques de la Grèce.

Artykuł prof. N. D. Eghinitisa z Aten autora kilku prac z dziedziny turyzmu rozpoczyna współpracę działaczy turystycznych zagranicznych na łamach „Turyzmu Polskiego".

Il y a trois causes par lesquelles le pèlerin s'est attiré par cet aimant, dont le nom seul est capable de ressusciter et de faire renaître une existence, c'est l'Histoire, l'Art et la Nature.

Sciences, arts, industrie, commerce, gloire sont nés en Grèce.

Voici malgré les jours de décadence, qui par une loi divine ont succedés, comme l'hiver à l'été, aux jours de prosperité de la Grèce, voici pourquoi, disons nous, le grand aimant ne perd point sa puissance.

Et c'est une nécessité pour l'homme d'aujourd'hui, de jour en jour croissante, pour l'homme d'outre mer et d'outre océan que de se rendre à ce pays dont les trésors demeurent toujours inaltérables et dont le climat, les moments, la situation géographique, le progrès toujours croissant, l'hospitalité traditionnelle, jadis un dogme chez les Hellènes, font de la Grèce un pays de tourisme sans égal.

Que dire pour depeindre la Grèce? Qu'en écrire?

Les poètes et les savants, les philosophes et les peintres, les Hommes d'Etat et les intellectuels du monde entier voyaient dans la Grèce la jeunesse éternelle qui les guidait et les instruisait, les inspirait et les ranimait.

La Macédoine présente le charme de ses montagnes et de ses vallées.

Des miliers de nuances de vert sont parsemés par la nature, mère tendre qui pare sa fille. Et Salonique, capital de la Macédoine, perle de l'Egée, dort sous les rayons du soleil, bercée par les flots de son golfe. Elle est la soeur ainée de Byzance. Par ses petites ruelles tortueuses, des anciens quartiers, elle rappelle Constantinople, par son animation, les grands centres. Ses monuments en font un musée d'art Byzantin. Elle est située à proximité du Grand Musée qui est le Mont-Athos, où la vie du monachisme byzantin continue sans changement, monotone et belle dans son ascetisme.

C'est une clef qui ouvre la porte à un monde, non seulement inconnu mais inaccessible, à ceux qui sont condamnés à perpétuité à une vie conventionnelle. Voici purquoi le Mont-Athos est un Musée non seulement d'art Byzantin, mais de la vie de Byzance même, de la vie de la Grèce, sortie plus tard de son esclavage, comme l'étincelle de la cendre.

Celui qui traverse la Grèce par terre, a l'occasion de passer près des Alpes helléniques, de l'Olympe, cette montagne qui fut l'objet de tant de legendes et qui donna son nom à douze Divinités de la religion hellénique, personifiant l'effort humain, les qualités humaines, les lois naturelles.

Nombreuses sont les Légendes qui s'accumulèrent au sommet de l'Olympe et l'élevèrent jusqu'au ciel.

En face de la montagne sacrée s'élève l'Ossa, dont la pointe blanche a l'air de rivaliser avec l'Olympe, separé d'elle par le ruban de la rivière Penée. C'est là qu'est située la vallée de Tempée, où le vert abonde de chênes et de platanes, de myrthes et de lauriers, forme un vif contraste avec l'éternelle blancheur immaculée et sévère de l'Olympe et de l'Ossa, et c'est dans ce paradis que l'homme plaçait le fameux Oracle de Manto, qui précède celui de Delphes...

Et au délà des montagnes, par les vallées verdoyantes et des beautés incomparables, des lieux historiques où l'Hellène se fit assurer l'éternité de son nom, les sites archéologiques où l'esprit humain immortalisa la race, par ses localités riantes, ses monuments admirables, au milieu d'un peuple franc, hospitalier et digne du nom d'Hellène, on arrive dans la contrée du printemps éternel, au coeur même de l'Hellade, en Attique.

Celui, qui n'importe à quelle heure, en quelle saison, par quel temps, dans quel état d'esprit, monte sur le rocher sacré, sentira le soufle de l'être surhumain qui touche aux cieux.

Venant de l'Olympe on s'arrêtera à l'Acropole, l'Olympe des hommes, et de l'Acropole même on aperçoit les cimes bleues des monta-

gnes du Péloponèse. Les villes présentent toutes les qualités et les vérités d'un peuple privilegié.

Nauplie, ce berceau de l'indépendance, entouré d'Epidaure, de Tirynthe Mycènes, puis Sparte, source des lois et de bravoure, surmonté de Mistra, nid des Dicephales, Pylos, ville natale de Nestor, en face de Navarin qui nous a valu la reconnaissance de nôtre lutte pour la liberté, Olympie, mère des Olympiades, Patras, aujourd'hui centre commercial et industriel en prospérité.

Ses rivages, à partir du canal qui les sépare de la Grèce, jusqu'au Tainaron, où le mythe situait l'entrée de l'Enfer, sont superbes!

Cependant la Grèce est entourée de joyeuses et riantes îles, semées autour d'elle.

Ces îles prommettent, elles aussi, la joie de la vie, la vie de la joie-Salamis l'île d'Ajax, symbole de la libération, Egine, foyer de l'art, Poros émergeant des flots, dotée d'une forêt de citroniers et d'orangers embaumée qui la fait rivaliser à la Sicile, elle même, Hydra, dont le nom est étroitement lié aux noms de victoire de la guerre de l'Indépendance Hellénique et dont les pentes orientales, touristiquement non exploitées, sont couvertes de pins et qui se dresse des eaux bleux d'une limpidité incroyable, Spetsai, l'île verdoyante de pins, soeur de gloire d'Hydra, lieu trôp fréquenté pendant l'été, couverte des fôrets, cernée par la mer, et dans lémeraude de la mer Egée, Delos, l'île sacrée, où le culte d'Apollon a fleuri, Bethléem payenne, à laquelle succeda Tinos, l'île paisible connue par sa Cathédrale imposante, célèbre par ses miracles, qui attire les Tourists religieux, Santorin, dont le volcan symbolise, dirait on, l'âme grecque ranimée et animatrice, bruillante et pure.

La mer Ionnienne est aussi parsemée d'îles de l'Eptanèse, fameuse Pléiade, où la beauté de la nature s'est incarnée,

La plus brillante de ces îles c'est Corfou, bien connue par ses beautés qui furent un baume, même pour l'Impératrice d'Autriche qui preférait les beautés et le climat de cette île aux beautés des sites de son Empire. Zante, l'île des chansons et des fleurs, Cythère, où le culte d'Aphrodite Uranie s'épanouissant et comme un trait d'union de l'Europe à l'Afrique, la Crète se dresse au Sud, belle et fière, symbole du caractère indomptable de la race, volcan du patriotisme, jadis berceau des lois, aujourd'hui source inépuisable pour les historiens, les archéologues et les archéophiles.

La Grèce entière n'est qu'un grand aimant pour les enthousiastes du Beau, admirateurs du Passé et des croyants à l'avenir. C'est une nécessité de l'âme. C'est pourquoi, les Touristes pieux-pèlerins du Passé-fidèles au nom de la Grèce, amoureux de ses beautés qui ne s'extermi-

neront jamais, symbolisés tous par Lord Byron, qui se fit attirer par la Grèce immortelle, pour triompher par ses poésies aussi immortelles.

Même pendant la domination turque, même pendant la guerre de l'Indépendance, les Touristes s'y rendaient malgré les difficultés de la communications et la manque de tous confort.

Le charme de ce grand et inépuisable aimant, qui est la Grèce, attire toujours un grand nombre de Touristes. Là, où le confort manque c'est l'hospitalité qui joue le grand rôle, et le nombre est toujours croissant, car tout touriste, une fois venu, sent la nécessité d'y revenir, attiré par ce pays, par le prestige de son nom, par les miracles de ses sources d'eaux thermales, par les dons de la nature, par les faits de sa gloire, par le miracle hellénique.

Et autant que nôtre Ministère competent obtient de compléter et systematiser l'effort en faveur de l'attrait des Visiteurs, leur nombre accroîtra de vingt fois et le charme de la Grèce, la Nature complétée par la Technique cette fois en attirera, en attirera, en attirera à l'infini.

PROF. NICOLAS D. EGHINITIS.
Chargé des Cours de Tourisme a l'Ecole
Superieure des Fonctionnaires des P. T. T.

Regiony krajoznawczo-turystyczne okolic Krakowa.

Okolice Krakowa w szerszym pojęciu, bo obejmujące trzy województwa (krakowskie, śląskie i kieleckie) są ze względów krajoznawczo-turystycznych szczegolnie interesujące.

W okolicach tych na pierwszy plan wybija się podłoże geograficzne, dzięki skomplikowanej budowie geologicznej bardzo zróżnicowane. Pokłady geologiczne rozpoczynajace się od dewonu obejmują wszystkie następne formacje aż po aluwium tak, że w okolicach Krakowa za wyjątkiem dwóch najstarszych epok istnieje bezpośrednia możność poznania prawie całego systemu geologicznego. Żadne z miast w Europie nie posiada w swej okolicy tyle jednostek fizjograficznych i antropogeograficznych. Załączona mapa jest próbą zestawienia wszystkich regionów, mających znaczenie dla turystyki:

1). Zagłębie węglowe, śląskie, dąbrowskie i krakowskie z wychodzącymi na wierzch pokładami węglowymi. Z nimi związane są kopalnie, odkrywki, fabryki, miasta, osady przemysłowe, nadające główne piętno krajobrazowi. Najbardziej typowy jest Chorzów (Król. Huta) z «lasem» kominów i fabryk, natomiast z odkrywek najciekawszą jest «Paryż» w t. zw. «Szwajcarii Dąbrowskiej».

2). Skaliste pasmo triasowe Siewierz-Olkusz z wzgórzami Sławkowskimi i pięknym przełomem Przemszy.

3). Obszar pustyń piaszczystych — Błędowska i Starczynowska noszące miano «polskiego Egiptu» i «polskiej Sahary».

4). Obszar skał wybuchowych koło zamku Tenczyńskiego.

5). Jura Krakowska najbardziej charakterystyczna dla bliższych okolic Krakowa z licznymi dolinami i wąwozami, wśród których najciekawsza jest dolina Prądnika (Ojcowska) zwana także «Szwajcarią Krakowską». Z licznych jaskiń największą jest Wierzchowska. Na skałach wznoszą się przepiękne ruiny zamków j. np.: Olsztyn, Ogrodzieniec, Mirów, Bobolice, Ojców, Pieskowa Skała Korzkiew i in.

6). Obszar lessowy pełen wąwozów, z najpiękniejszymi, prawie górskimi partiami w okolicach Miechowa i stacji Tunel (jedyny tunel na trasie Kraków-Warszawa).

7). Obszar zapadlisk tektonicznych — dwa rowy Krzeszowicki i Swoszowicki. Do rowu Krzeszowickiego uchodzi przeważna część dolin i wąwozów jurajskich. Obie miejscowości znane są z kąpieli siarczanych.

8). Przełomowa dolina Wisły przez wzgórza jurajskie między Piekarami a Krakowem z ruinami opactwa Tynieckiego.

9). Grzbiet Tenczyński. Oderwana część Jury Krakowskiej, pomiędzy rowem Krzeszowickim a doliną Wisły, mająca podgórski charakter. Najpiękniejszym wąwozem jest tu dol. Mnikowska z wieloma grotami.

10). Urwista krawędź południowa Jury Krakowskiej opadająca w rów Krzeszowicki. Krawędź jest przecięta wylotami dolin i wąwozów potoków płynących z Jury.

11) Wzgórza Krzemionek — izolowane występy jurajskie po lewym brzegu Wisły dochodzące na teren samego Krakowa (grota Twardowskiego).

12). Aluwialna dolina Wisły rozpoczynająca się poniżej Krakowa ku wschodowi.

13). Zagłębie Cholerzyńskie, powyżej Krakowa ze żwirowiskami wiślanymi.

14). Nizina Nadwiślańska od Krakowa po Wisłokę.

15). Puszcza Niepołomicka.

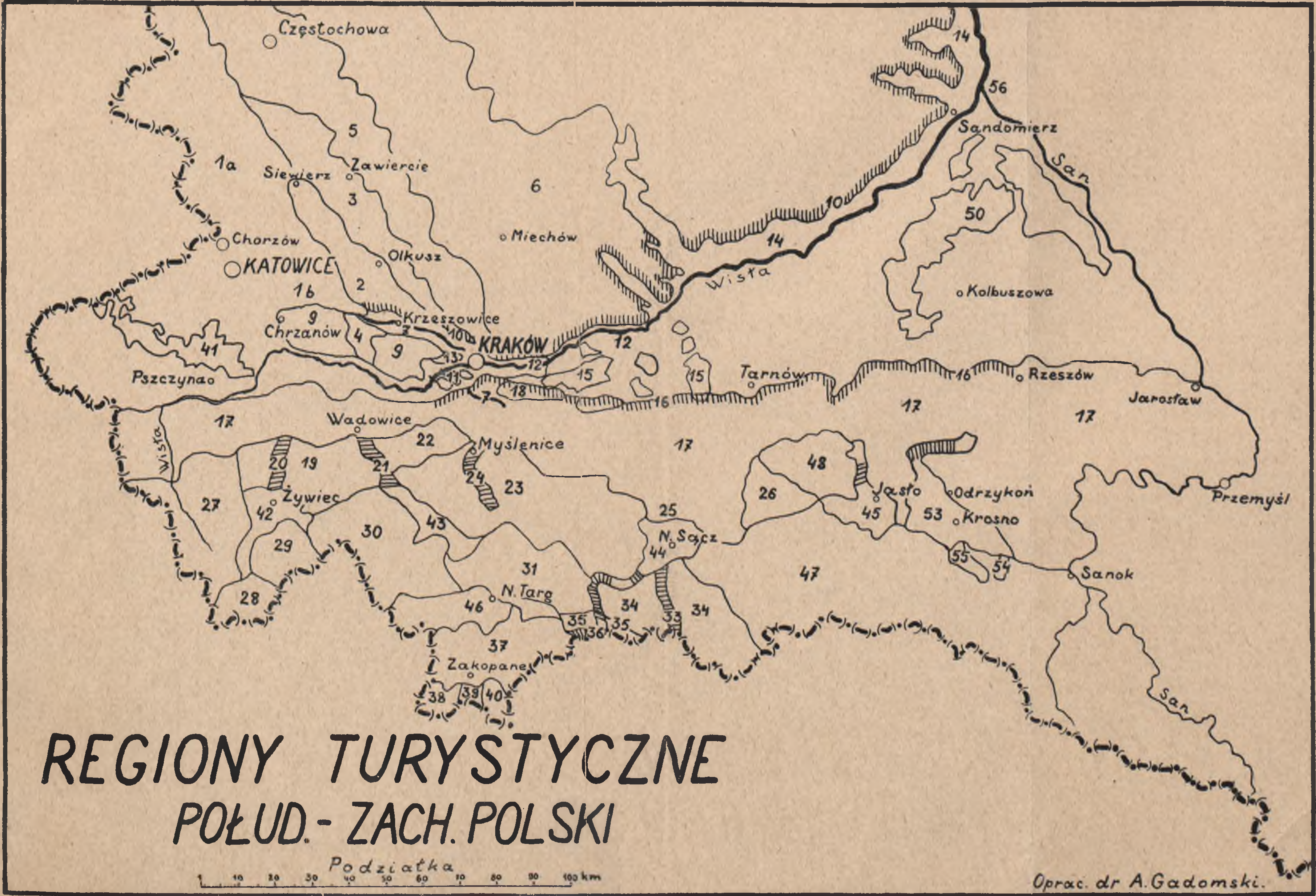
16). Próg Podkarpacki dobrze widoczny wzdłuż linii kolejowej Kraków-Tarnów.

17). Pogórze Karpackie, położone między niziną a Beskidami.

18). Obszar solonośny z kopalniami w Wieliczce oraz Bochni.

19). Beskid Mały między Białą a Skawą.

20). Przełom Soły przez Beskid Mały oraz sztuczne jezioro w Porąbce.



Numery oznaczające poszczególne regiony turystyczne, podane na mapie są objaśnione w tekście.

21). Przełom śródgórski Skawy między Skawcami a Wadowicami.

22). Wzgórza Lanckorońskie, znane jako okolice pątnicze Kalwarii, najbliższy Krakowa górski teren wycieczkowy.

23). Beskid Wyspowy, noszący inaczej miano Beskidu Myślenickiego oraz Limanowskiego.

24). Przełom Raby na odcinku Zaryte Myślenice, z jedynym jeziorkiem górskim nad Kasinką pod górą Lubogoszcz (Obóz Y. M. C. A.).

25) Przełomowa dolina Dunajca od Marcinkowic po Melsztyn przez pogórze Rożnowskie, której największą atrakcją jest będąca w budowie zapora. Sztuczne jezioro w Rożnowie będzie tworzyć najpiękniejszą krajobrazową jednostkę okolic Krakowa.

26). Wzgórza Ciężkowickie, których osobliwością jest tak zwane «Kamienne Miasto».

27). Beskid Śląski u źródeł Wisły.

28). Grupa Wielkiej Raczy 1236 m w południowej Żywiecczyźnie, z której szczytów widoczna jest panorama Małej Fatry na Słowaczyźnie.

29). Grupa Pilska 1556 m, drugiego szczytu co do wysokości w Zachodnich Beskidach.

30). Grupa Babiej Góry 1725 m, wraz z Beskidem Orawskim.

31). Gorce wraz z pasmem Lubania i popularnym szczytem Turbacza 1311 m nad Nowym Targiem.

32). Beskidzki przełom Dunajca między Krościenkiem a Starym Sączem.

33). Beskidzki przełom Popradu między Muszyną a Rytrem.

34). Beskid Sądecki, przedarty doliną Popradu na grupę Radziejowej 1265 m oraz grupę Jaworzyny 1116 m nad Krynicą.

35). Pieniny, pasmo skalic ciągnące się od Białki przez Czorsztyn — Trzy Korony 982 m — Wysokie Skałki 1052 m po Obidzę.

36). Pieniński przełom Dunajca, jeden z najpiękniejszych przełomów górskich Europy.

37). Pogórze Podhalańskie u podnóża północnych stoków Tatr, słynne z widoków na Tatry.

38). Tatry Zachodnie od granicy państwowej aż po przełęcz Liliowego 1952 m, z największym szczytem Bystrą 2250 m.

39). Zakopiańskie pasmo Regli, tworzące odrębną krajobrazową jednostkę, której osobliwością są wąskie jary dolin wapiennych w pobliżu Zakopanego.

40). Tatry Wysokie, obejmujące najwyższą część łańcucha tatrzańskiego.

41). Lasy pszczyńskie na Śląsku.

42). Kotlina Żywiecka otoczona dookoła górami.

43). Kotlina górnej Skawy pod Chabówką.

44). Kotlina Sądecka u zbiegu Dunajca, Popradu i Kamienicy z pięknie położonym Sączem.

45). Kotlina Jasielska śródgórska, bogata w złoża mineralne, tworząca okręg przemysłowy.

46). Kotlina Nowotarska z krajobrazami: tatrzańskim (Tatry) i beskidzkim (Gorce) oraz skalicowym (Pieniny).

47). Beskid Środkowy od przełęczy Tylickiej na wschód, złożony z szeregu gór wyspowych i pasm.

48). Pasmo Branka-Liwocz od Białej (dopływ Dunajca) po Wisłokę nad Jasłem, stanowiące charakterystyczny wał górski.

49). Przełom Wisłoki przez pogórze pomiędzy Jasłem a Dębicą.

50). Lasy Sandomiersko-kolbuszowskie w widłach między Wisłą a Sanem oraz pomiędzy Wisłoką a Wisłokiem.

51). Dolny przełom Wisłoku przez Pogórze pomiędzy Strzyżowem a Rzeszowem.

52). Prządki Odrzykońskie, pasmo skalic piaskowcowych z ruinami Odrzykonia.

53). Kotlina Krośnieńska o charakterze przemysłowym.

54). Jar górnego Wisłoka pod Beskiem, podobny do jarów podolskich. Jeden z ciekawych a mało znanych jeszcze regionów turystycznych.

55). Region okolic Iwonicza i Rymanowa, dwóch zdrojów położonych w lasach. W Iwoniczu słynna «Bełkotka».

56). Góry Pieprzowe pod Sandomierzem, tworzące urwisty brzeg Wyżyny Małopolskiej, opadający ku Wiśle a będący początkiem przełomu Wisły przez środkowe wyżyny.

Dr Adam Gadomski.

KRONIKA.

Anglia — Nowy wynalazek dla hotell. — W Anglii dokonano prób z przyrządem alarmującym w dyskretny sposób i w przyspieszonym tempie policję w wypadku wkradzenia się osoby niepowołanej do pokoju hotelowego. Przyrząd ten jest bardzo mały (prawie nie do spostrzeżenia), może być przeto umieszczony w pobliżu cenniejszych przedmiotów,

Nowa katedra hotelarstwa. — Przy Westminster Technical Institute des London County Council in Vincent Square stworzono katedrę hotelarstwa. Na studia, które trwają 2 lata, przyjmuje się tylko 50 słuchaczy, przy czym 25 jest rocznie promowanych. Kurs nauki obejmuje zagadnienia teoretyczne, związane z przyjmowaniem gości, buchalterią, administracją, likwidowaniem zażaleń, zakupem i magazynowaniem napojów i produktów spożywczych,

Czechosłowacja — Ruch turystyczny w Pradze w 1937 r. — Ruch turystyczny w Pradze w 1937 r. rozwijał się korzystnie. Średnie roczne wypełnienie hoteli wynosiło 59 % (1936—51 %), z czego wynika, że pokój w hotelu był zajęty przez 200 dni. Najsilniejszy ruch zanotowano od maja do września, w których to miesiącach wypełnienie hoteli wzrastało do 90 %.

Kurs dla hotelarzy. — Ministerstwo Handlu urządziło tygodniowy kurs hotelowy, w którym wzięło udział 150 uczestników z ważniejszych ośrodków turystycznych. Kurs miał na celu zaznajomienie hotelarzy ze zwyczajami i wymaganiami gości zagranicznych. Składał sie z części teoretycznej i praktycznej. Część druga ograniczyła się do zwiedzenia najlepszych hoteli w Pradze.

Francja — Nowe przepisy meldunkowe dla obcokrajowców. — Na podstawie dekretu z maja b. r. obcokrajowcy, zamierzający bawić we Francji dłużej niż 3 miesiące, muszą się zameldować po przybyciu do dni 8 w policji lub w magistracie i wnieść podanie o wystawienie francuskiego dowodu osobistego na 3 lata. Dyplomaci oraz właściciele kart turystycznych nie potrzebują dowodów osobistych.

Normalizacja cen w hotelarstwie. — We Francji dla przeprowadzenia normalizacji cen w hotelach wydano rocznik hotelowy (przewodnik), zawierający wszystkie najnowsze ustawy i obowiązujące przepisy. Do rocznika dołączony jest cennik ustalony i uzgodniony z wszystkimi regionalnymi związkami hotelowymi, który jest ściśle przestrzegany przez właścicieli hoteli.

Zniesienie dopłat od pocztowych przesyłek lotniczych. — Wydział poczty lotniczej Międzynarodowej Izby Handlowej we Francji powziął decyzję zniesienia w najbliższym czasie dodatkowych opłat od przesyłek lotniczych w całym europejskim ruchu pocztowym. Transport poczty samolotami ma być także rozszerzony na inne ważne przesyłki, jak papiery handlowe, próbki i t. d. Również ma być rozbudowany ruch paczkowy a sprawy celne usprawnione i przyspieszone. E. N.

Francja — Szkoła hotelarska na Cote d'Azur. — Zadaniem Szkoły jest zapoznanie uczniów z wiadomościami technicznymi i praktycznymi odnoszącymi się do różnych działów hotelarstwa. Studia trwają 3 lata, obejmują: geografię turystyczną, rachunkowość, zasady hotelarstwa, korespondencję, stenografię, język angielski i niemiecki, następnie podstawy elektryczności, instalacyj i urządzeń hotelowych. oraz towaroznawstwo. Ćwiczenia praktyczne obejmują kuchnię, obsługę sali, kasę, zarząd. Praktyka trwa 3 miesiące letnie, odbywa się w hotelach Nicy oraz w sąsiednich kąpieliskach. Po ukończeniu Szkoły uczniowie otrzymują dyplom, upoważniający ich do nauczania hotelarstwa i turystyki.

Camping pod Paryżem. — Francuskie Towarzystwo „Auto-Camping-Club" zakupiło znaczne obszary na cele campingowe w okolicach Paryża i w ważniejszych stacjach turystycznych. Przeznaczone są one wyłącznie dla członków klubu.

Najwyżej leżące zimowisko. — Najwyżej położoną stacją narciarską w Francji jest wieś Saint-Veran, licząca 500 mieszkańców a leżąca na 2.040 m wys. w Alpach Delfinackich. Jest to zarazem najwyżej w Europie położona wieś. Dzięki nowoczesnemu hotelowi, wybudowanemu w ostatnim roku, jest ona obecnie najważniejszą stacją narciarską francuską o najdłuższym sezonie zimowym.

Projekt nowej autostrady. — Z inicjatywy Towarzystwa Turystycznego de L'Ain zaprojektowano nową międzynarodową autostradę, łączącą Paryż z Genewą. Przebieg jej ma być następujący: Paryż-Tournus-Pond-d'Ain-Genève. Autodroga, zwana „białą drogą", będzie miała wielkie znaczenie nietylko gospodarcze lecz także turystyczne międzynarodowe. W. L.

Italia — Nowe wagony kolejowe. — W Italii nowe wagony osobowe mają podział na trzy klasy, w nich także trzecia klasa ma wyścielone ławki. Klasy poszczególne różnią się tylko ilością miejsc w przedziałach. (I. klasa — 4 miejsca, II. klasa — 6 miejsc, III. klasa — 8 miejsc).

Inwestycje kolejowe. — Najnowszy program inwestycji Państwowych Kolei w Italii obliczony jest na sumę 2 miliardów lirów i obejmuje: 99 nowych lokomotyw elektrycznych, 8 składów pociągów elektrycznych, 9 wozów motorowych, 56 motorowych wozów elektrycznych dla szybkiej komunikacji, 103 wagonów kolejowych osobo-

wych. Od maja 1937 roku realizuje się poprzedni program inwestycyjny obliczony na 1.1 miliarda lirów a obejmujący 122 lokomotyw elektrycznych, 78 składów elektrycznych pociągów motorowych, 500 wagonów osobowych, 2500 krytych wagonów towarowych, 135 cystern na ropę i 2 składy pociągów pospiesznych z nieoksydującej stali.

Jugosławia — Ruch turystyczny w 1937 roku. Według zestawień wydziału turystyki min. handlu i przemysłu natężenie ruchu turystycznego w roku 1937 z za granicy do Jugosławii spadło, podczas gdy ruch wewnętrzny wzmógł się znacznie. Ilość wydanych noclegów dla turystów zagranicznych spadła o 79.339 w porównaniu z rokiem 1936, liczba zaś turystów krajowych wzrosła o 102.848. W ruchu zagranicznym wzrósł napływ z Niemiec (30000), z Węgier, Italii, Wielkiej Brytanii, U. S. A., Francji, Belgii, Holandii i państw skandynawskich. Z innych natomiast państw frekwencja gwałtownie spadła w związku z czym prowadzone są obecnie (przed sezonem) skrupulatne badania.

Niemcy — Torpeda o szybkości 195 km na godzinę. W Niemczech skonstruowano nowy typ torpedy, która odbyła szereg jazd próbnych również na odcinkach obfitujących w liczne zakręty. Wóz ma 70 metrów długości, skonstruowany jest na 4 osiach ruchomych i rozwinął szybkość rekordową do 195 km na godzinę.

Ochrona krajobrazu doliny Dunaju pomiędzy Linz a Passau. — W maju 1938 r. wydane zostało rozporządzenie, że ze względu na ochronę piękna krajobrazu należy prowadzić ochronną gospodarkę w dolinie Dunaju między Linzem a Passau.

Nowa szosa górska — W środkowym Szwarzwaldzie dokonano otwarcia nowej szosy górskiej o przeciętnym nachyleniu 4 %. Szosa ta prowadzi przez górę Streitberg (500 m.); w ten sposób powstał ważny punkt węzłowy dla 5 dolin w Szwarzwaldzie. E. N.

Polska — Ruch turystyczny młodzieży szkolnej na Wileńszczyźnie. — Z początkiem lutego odbyło się w Wilnie doroczne zebranie Komisji Wycieczkowej Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego, na którym referent turystyczny p. Bolesław Łucznik złożył sprawozdanie z akcji turystycznej młodzieży szkolnej. W okręgu wileńskim istnieje 20 schronisk szkolnych dysponujących 700 miejscami. Udzielono w nich 53.201 noclegów 21.932 uczestnikom. Najliczniej frekwentowane były schroniska w Wilnie (największa frekwencja w Polsce), nad Naroczą, w Augustowie, Grodnie, Nowogródku i nad Świtezią. W wycieczkach masowych wzięło udział 5.868 osób, w tym do Wilna 4.028. W wycieczkach dla nauczycieli wzięło udział 146 osób, w wycieczkach grupowych młodzieży 6.680. Szczegółowe sprawozdanie wydrukowane w Dzienniku Urzędowym Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego nr 3. z dnia 1 marca 1938 pozwala na dokładne zorientowanie się w nasileniu i kierunkach ruchu turystycznego młodzieży, w jego znaczeniu kulturalnym i gospodarczym. Szczególnie ciekawy jest plan prac Komisji na najbliższe trzy lata. Publikacje p. B. Łucznika jak i jego praca zasługuje na uwagę i uznanie, zdaje się być wskazówką, iż wreszcie zwrócono uwagę na śledzenie akcji wycieczkowej młodzieży szkolnej tak niezmiernie ważnej z wielu powodów. Praca Okręgu Wileńskiego może służyć za wzór dla innych okręgów, które powinny w analogiczny sposób pracować. S. L.

Szwajcaria — Rozbudowa linii kolejowej „Gotthard'a". — Linia kolejowa „Gotthard'a" jest najbardziej obciążoną linią w Szwajcarii, w pewnych okresach przebiega nią ponad 50 pociągów dziennie (przeważnie pociągi pospieszne i towarowe). W związku z tym przystąpiono do przebudowy tej linii kolejowej na dwutorową. W bieżącym roku rozpoczęto już prace na niektórych odcinkach.

U. S. A. — Wydatki na propagandę. 40 stanów U. S. A. wydało 2.5 mil. dolarów na popieranie ruchu turystycznego. Łącznie z prywatnymi przedsiębiorstwami przeznaczono sumę 3.3 milionów dolarów na propagandę turystyki.

Uniwersytet hotelarstwa. — W Stanach Zjednoczonych Am. Pł. w stanie Itaka istnieje uniwersytet hotelarstwa. Na uniwersytet ten uczęszcza obecnie 250 słuchaczy, studia trwają 4 lata, przy czym rocznie studia kończy 25 do 30 osób. Po studiach obowiązuje praktyka, po której absolwentów powołuje się na odpowiednie stanowiska w hotelarstwie. W roku 1935 z promowanych studentów 32 % otrzymało kierownicze stanowiska. Masowe wyższe wykształcenie w hotelarstwie w Europie nie może mieć zastosowania, gdyż tylko pojedyńcze osoby mogą otrzymać odpowiednie kierownicze stanowiska. E. N.

Poradnik Techniczny

Wykaz wydawnictw periodycznych poświęconych regionalizmowi, krajoznawstwu, geografii, ochronie przyrody, tyrystyce, przemysłowi turystycznemu i t. d.

na mocy kartoteki czasopism wymienianych za „Turyzm Polski" w pierwszym kwartale 1938 r.

Część druga.

22. **Małopolski Informator Komunikacyjno-Turystyczny** — czasopismo dla ułatwienia orientacji przyjezdnym do Lwowa i Małopolski Wschodniej — rok IV. — red. S. Gersten — Lwów, plac Bilczewskiego 12 — pren. roczna 1·20 zł.
23. **Mały Rocznik statystyczny** — wydawnictwo Głównego Urzędu Statystycznego — rok VIII. — red. dr. E. Szturm de Sztrem — Warszawa, al. Jerozolimskie 32 — cena egz. 1 zł.
24. **Młody Geograf** — czasopismo Koła Krajoznawczego im. prof. L. Sawickiego, uczniów Państw. Gimnazjum im. Króla S. Leszczyńskiego w Jaśle — wychodzi periodycznie — red. prof. J. Kasprzak — Jasło, Gimnazjum Państwowe — cena egzempl. 25 gr.
25. **Młody Krajoznawca** — kwartalnik Koła Krajoznawczego im. J. Potockiego uczniów Państw. Gimn. II. w Stanisławowie — rok II. — red. prof. M. Chudio — Stanisławów, Gimnazjum Państwowe II. — cena egzempl. 30 gr.
26. **Młody Krajoznawca Śląski** — pisemko szkolnych kół krajoznawczych śląskich. Wydawnictwo Chorzowskiego Szkolnego Koła Krajoznawczego — miesięcznik — rok V. — red. dr J. Jakubowski — Chorzów II, Gimnazjum im. St. Kostki, ul. Piotra.
27. **Morze** — Organ Ligi Morskiej i Kolonialnej — miesięcznik — rok XV. — red. J. Lewandowski — Warszawa, ul. Widok 10 — pren. roczna 12 zł.
28. **Motocykl i Cyclecar.** — Oficjalny organ Polskiego Związku Motocyklowego, poświęcony zagadnieniom motoryzacji, techniki, sportu i turystyki motocyklowej — miesięcznik — rok VIII. — red. J. Machnik — Warszawa, al. Szucha 29 — pren. roczna 5 zł.
29. **Nasz Łemko** — dwutygodnik — rok V. — red. J. Tarnowicz — Lwów, ul. Nowy Świat 22 — pren. roczna 3 zł.
30. **Nasza Batkiwszczyna** — organ Ukraińskiego Krajoznawczo-Turystycznego Towarzystwa we Lwowie — miesięcznik — rok II. — red. M. Taranko — Lwów, ul. Sykstuska 43 — pren. roczna 6 zł.
31. **Nowiny Podhalańskie** — aktualne i niezależne czasopismo zdrojowiskowe i gospodarczo-społeczne — miesięcznik rok IV. — red. E. Wawrykiewicz — Nowy Sącz, ul. Żeglarka 2 — cena numeru 20 gr.
32. **Ochrona Przyrody** — Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody — rocznik — rok XVII. — pod red. prof. dr Władysława Szafera — Kraków, ul. Lubicz 46 — cena egz. 7 zł.
33. **Orli Lot** — Organ Kół Krajoznawczych Młodzieży — miesięcznik — rok XIX. — red. prof. L. Węgrzynowicz — Kraków, Oleandry 4 — pren. roczna 3 zł.
34. **Polacy Zagranicą** — Organ Światowego Związku Polaków z Zagranicy — miesięcznik — rok IX. — red. Wł. Oszelda — Warszawa, ul. Mazowiecka 1 — pren. roczna 7 zł.
35. **Polska Jutrzejsza Gospodarcza** — tygodnik gospodarczy — rok VII. — red. T. Matula — Katowice, ul. Narcyzów 3 — pren. roczna 12 zł.
36. **Polski Restaurator** — Organ Związku Restauratorów, Właścicieli Kawiarń i Hoteli woj. Śląskiego — rok IX. — miesięcznik — red. J. Biniszkiewicz — Katowice, ul. Moniuszki 5 — pren. roczna 6 zł.
37. **Prace Instytutu Geograficznego Uniwersytetu Jagiellońskiego** — redagowane przez prof. dr J. Smoleńskiego — wychodzą periodycznie — dotychczas wyszło 20 tomów — Kraków, Grodzka 64 — cena tomu od 2 do 15 zł.

Ciąg dalszy nastąpi

PRZEGLĄD LITERATURY

Wydawnictwa nadesłane do Redakcji:

(ciąg dalszy)

45. **Akcja Turystyczno Krajoznawcza Kuratorium** Okręgu Szkolnego Wileńskiego. Wyciąg z Dziennika Urzędowego Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego — nr 3 — rok XV — 1938, Wilno — cena 0.50 zł.
46. **Bissaga T.** Geografia kolejowa Polski. Wydawnictwo Ministerstwa Komunikacji Warszawa 1938 — cena 3.50 zł.
47. **Czyżby poza nawiasem?** Wydawnictwo grona kuracjuszy Sanatorium Akademickiego. Zakopane 1938 r. str. 173 — cena 4 zł.
48. **Kaczorowski W.** Wędrówki ludności podmiejskiej do Lwowa. Odbitka z nr 1—3 „Przeglądu Krajoznawczego" Lwów 1938. str. 14.
49. **Kilarski J.** Przewodnik po Wielkopolsce. Wydawnictwo Związku Popierania Turystyki w Poznaniu. Poznań 1938, str. 338 cena 4 zł.
50. **Komunikat Śniegowy Towarzystwa Krzewienia Narciarstwa** i Państwowego Instytutu Meteorologicznego. Wydawnictwo L. P. T. red. dr W. Milata, wyszło w sezonie 1937/38 numerów 18 — abonament 6 zł.
51. **Lubicz-Nycz L.** Wytyczne nauczania i zasady jazdy na nartach. Wydawnictwo Polskiego Związku Narciarskiego, Kraków 1938, str. 265 — cena 2.60 zł.
52. **Mapa Samochodowa i Stanu Dróg w Polsce na rok 1938/39**. Wydawnictwo Polskiego Touring Klubu — cena 4.50 zł.
53. **Midowicz W.** Przewodnik Narciarski po Karpatach i Tatrach. T. II. Beskidy Wysokie-Babia Góra-Pilsko-Wielka Racza. Nakładem Polskiego Związku Narciarskiego Kraków 1938 str. 47 — cena 0.80 zł.
54. **Rocznik Ziem Wschodnich.** Warszawa 1938. Wydawnictwo Zarządu Głównego Rozwoju Ziem Wschodnich, str. 261 — cena 1 zł.
55. **Rühle E.** Zagadnienia gospodarcze Ziem Wschodnich w kartogramach. Wydawnictwo Zarządu Głównego Tow. Rozwoju Ziem Wschodnich 1938 r.
56. **Rutkowski A.** Uproszczony podręcznik odległości taryfowych Polskich Kolei Państwowych i prywatnych szeroko i wąskotorowych. Wydawnictwo Agencji Biura Podróży „Orbis" we Włocławku 1938.
57. **Słowacja i Słowacy.** Praca zbiorowa pod red. prof. W. Semkowicza. Wydawnictwo Biblioteki Słowackiej. Kraków 1937 r. str. 268 — cena 4 zł.
58. **Sprawozdanie Pol. Biura Podróży „Orbis".** Spółka z ogr. odp. w Warszawie z działalności w roku 1937, str. 83.
59. **Sprawozdanie z Powiatowej Konferencji Związku Ziem Górskich** w Nowym Sączu. Nakładem Rady Regionalnej Ziemi Sądeckiej. Nowy Sącz 1938 r., str. 35.
60. **Sukertowa-Biedrawina E.** Przewodnik Krajoznawczo-historyczny po Działdowskim powiecie. Wydawnictwo P. T. K. w Działdowie 1937 r. str. 56 — cena 0.80 zł.
61. **Wczasy nad Dniestrem** Prospekt w języku polskim. Wydawnictwo Wojew. Związ. Międzykomunalnego „Karpaty Wschodnie" 1938 r.
62. **Woyciechowski K.** Województwo Lwowskie jako teren letniskowy. Odbitka z „Przeglądu Krajoznawczego" Lwów 1938r. str. 11.
63. **W Poleskiej Kniei.** Nakładem Koła Krajoznawczego Uczniów Gimn. Państw. im. Marszałka J. Piłsudskiego w Pińsku. Pińsk 1938 r. — cena 0.50 zł.

Z. N.

Prenumerata roczna złotych 5·00. Cena pojedynczego numeru 0·50.

Wydawca: **Studium Turyzmu U. J.** — Redaktor odpow.: **Dr Stanisław Leszczycki.**

Adres Redakcji i Administracji: **Kraków, Grodzka 64.** — Konto czekowe PKO Nr. 406.870.

Drukarnia Bratniej Pom. Medyków U. J. w Krakowie

Opłata pocztowa uiszczona gotówką.

SPIS TREŚCI:

Następny podwójny numer ukaże się w sierpniu.